

Schoolverlatersprojecties voor Vlaanderen: welke profielen kunnen we de komende jaren verwachten?

Boie Neefs, Sarah Vansteenkiste - Steunpunt Werk, KU Leuven

ABSTRACT

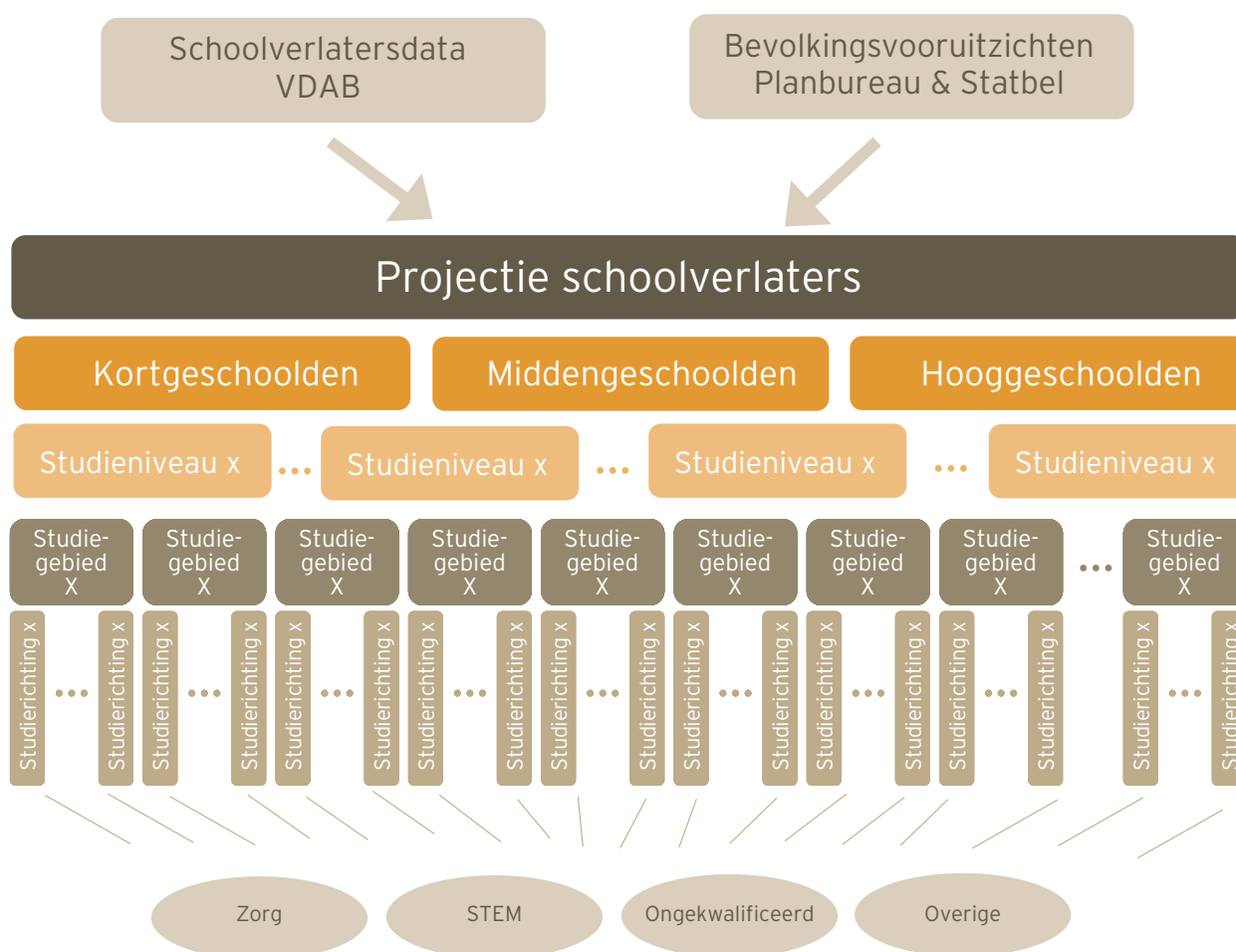
De Vlaamse arbeidsmarkt kende de voorbije jaren een ongeziene arbeidsmarktkrapte (Vansteenkiste, 2023; Van Impe et al., 2022). De toekomstige aanwervingsbehoefte kan bovendien nog verder oplopen in heel wat beroepen (Hannon & Vansteenkiste, 2024). Om de vele bijhorende vacatures voldoende te kunnen invullen, spelen verschillende factoren een rol. Arbeidsorganisatie en arbeidsinhoud zijn bijvoorbeeld relevante elementen (zie ook Nurski & Vansteenkiste, 2024), maar ook het arbeidsaanbod dat toegeleid kan worden. In deze studie gaan we in op dit laatste en geven we zicht op de projecties die we ontwikkelen met betrekking tot de toekomstige instroom van schoolverlaters. Schoolverlatersprojecties zijn vrij nieuw in Vlaanderen. We starten deze bijdrage daarom met een blik op wat deze projecties betekenen en hoe we ons model opbouwen. Vervolgens gaan we in op eerste projectieresultaten waarin we rekening houden met demografische evoluties en trends in historische schoolverlatersdata die we analyseren. Onze projecties op het niveau van scholingsniveau geven de verwachting weer dat het aandeel hooggeschoolden verder zou stijgen ten koste van de midden- en, in minder mate, de kortgeschoolden. Daarna graven we dieper om te tonen wat er onder deze globale tendens ligt. We leggen daarbij vooral de focus op de evolutie van sterk gegeerde profielen zoals schoolverlaters met STEM-vaardigheden of zorgkwalificaties. We eindigen deze bijdrage met een blik op de vervolgstappen bij onze projecties en hoe we deze een plaats zullen geven in het geïntegreerde arbeidsmarktmodel dat we met het Steunpunt Werk ontwikkelen.

Met het prospectief arbeidsmarktonderzoek vanuit het Steunpunt Werk geven we inzicht in de te verwachten vraag- en aanbodevoluties op de Vlaamse arbeidsmarkt. We helpen zo om toekomstige krapteproblematieken en mismatch op de arbeidsmarkt in kaart te brengen. Dit kan handvaten geven aan onder meer burgers, organisaties, sectoren, intermediairen en beleidsmakers om te anticiperen op toekomstige arbeidsmarktevoluties. Binnen dit onderzoek ontwikkelden we al langs de vraagzijde van de arbeidsmarkt sectorprojecties (Neefs & Vansteenkiste, 2022) en, recenter, beroepenprojecties (Hannon & Vansteenkiste, 2024). Een belangrijke bouwsteen langs de aanbodzijde is de ontwikkeling van schoolverlatersprojecties, waarbij we de toekomstige arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters per studieniveau, studiegebied en studierichting schatten op basis van administratieve gegevens en zo zicht willen helpen geven op hoe de verschillende profielen van schoolverlaters de komende jaren kunnen evolueren.

Concept en methodologie

De voorbije jaren hebben we een sterke theoretische basis en daarbij passende methodologie uitgewerkt om projecties op te stellen van schoolverlaters in Vlaanderen. We brachten daarbij in kaart welke type data we in Vlaanderen kunnen inzetten om een robuust model schoolverlatersprojecties uit te bouwen. We focussen ons daarbij in eerste instantie op twee administratieve bronnen die jaarlijks geüpdatet worden: enerzijds de bevolkingsvooruitzichten van het Federale Planbureau en Statbel en anderzijds de schoolverlatersdata van de VDAB. In **FIGUUR 1** geven we ons model schematisch weer, vertrekkende van de twee hoofdbronnen.

FIGUUR 1 \ Overzicht model schoolverlatersprojecties

Bron: Eigen figuur

Een eerste belangrijke bron is de schoolverlatersdata van de VDAB, die we dankzij een uitwisseling met hen opgedeeld naar geslacht en leeftijd verkrijgen. Met deze data van de VDAB vatten we alle schoolverlaters die ingeschreven zijn in een erkende Vlaamse onderwijsinstelling. Ze worden bekomen via tellingen van het aantal leerlingen en studenten door het departement Onderwijs en Vorming. Het gaat daarbij enkel over schoolverlaters die gedomicilieerd zijn in Vlaanderen. Schoolverlaters die één of meerdere jaren in het buitenland studeerden of die studies volgden in een onderwijsinstelling die buiten de bevoegdheid valt van het Vlaams departement Onderwijs en Vorming, komen niet voor in deze cijfers.

Het gaat om schoolverlaters die niet leerplichtig zijn. Ze zijn in onze projecties minimaal 18 jaar en maximaal 29 jaar oud. We hebben momenteel een tijdreeks van schoolverlaters van 2017 tot en met 2021. Bij schoolverlaters van jaar x bedoelen we jongeren die ingeschreven waren in een erkende Vlaamse onderwijsinstelling in het school- of academiejaar $x-1$ en x , maar niet meer in het school- of academiejaar x en $x+1$ (VDAB, 2023).

De tweede bron die we inbedden in ons model zijn de bevolkingsvooruitzichten, die het resultaat zijn van een nauwe samenwerking tussen het Federaal Planbureau (FPB) en Statbel. Deze vooruitzichten berusten op een uitgebreide kennis van de huidige demografische situatie en op hypothesen over de componenten van de loop van de bevolking: sterfte, vruchtbaarheid, interne migratie en internationale migratie. De recentste beschikbare bevolkingsvooruitzichten zijn die van 2023-2070. We kijken daarbij naar de prognoses van de bevolking in het Vlaams Gewest, met daarbij opsplitsingen naar leeftijd en geslacht. Aangezien onze schoolverlatersprojecties slechts tot 2030 lopen, nemen we van deze bevolkingsprognoses ook enkel de cijfers tot en met 2030 over.

Beide bronnen die we hanteren voor het basismodel van onze projecties, bevatten informatie over de Vlaamse bevolking tussen 18 en 29 jaar, met opsplitsingen naar geslacht. Zoals **FIGUUR 1** weergeeft, beschikken we over informatie van schoolverlaters volgens hun scholingsniveau, studieniveau, studiegebied en studierichting. We hebben ervoor gekozen om onze projecties in eerste instantie op te stellen op basis van de studieniveaus. Dit is voor ons het meest adequate niveau om een voldoende evenwicht te vinden tussen fijnmazigheid en robuustheid. Een niveau hoger (scholingsniveau) is te geaggregeerd om bepaalde tendensen te kunnen capteren. Lagere niveaus (studiegebieden of -richtingen) zijn dan weer te gedetailleerd en kennen vaak te kleine aantallen om projecties op te kunnen baseren.

De projecties die we voorstellen in dit artikel, omvatten demografische evoluties, maar ook trends die we ontwaren in de historische schoolverlatersdata. We hebben ondertussen een voldoende lange tijdreeks van schoolverlaters, zodat het mogelijk is om rekening te houden met studieniveaus, -gebieden en -richtingen waar de afstudeerratio toegenomen, afgenomen of constant is gebleven. Ook globalere trends, zoals een geleidelijke stijging van het aantal STEM-schoolverlaters, kunnen we traceren en meenemen. Op die manier hebben we een scenario uitgewerkt dat nagaat wat de effecten kunnen zijn als de trends van het recente verleden zich nog een aantal jaar verderzetten. Door dit te combineren met bevolkingsprognoses capteren we zowel trends in studiekeuzes als demografische evoluties. De komende jaren zullen we onze tijdreeks van schoolverlatergegevens stelselmatig kunnen uitbreiden, waardoor we nog meer robuuste trends gaan kunnen ontwaren of ook scenario's kunnen toevoegen op basis van aanvullende informatie (bijvoorbeeld recente inschrijvingsinzichten en -evoluties, beleidskeuzes om meer in te zetten op bepaalde afstudeergebieden of -richtingen, enzoverder).

De projecties die we bekomen per studieniveau, splitsen we met behulp van verdeelsleutels verder op naar studiegebieden en de meer gedetailleerde studierichtingen. We aggregeren daarnaast ook naar de drie scholingsniveaus (kort-, midden- en hogeschoold). Elk van de onderscheiden studierichtingen hebben we ingedeeld volgens 'STEM', 'Zorg', 'Ongekwificeerd' of 'Overige'. Voor de toekenning van deze labels volgen we de indelingen vanuit het schoolverlatersrapport van de VDAB. STEM staat voor Science, Technology en Mathematics. Dit zijn opleidingen waar de focus ligt op wiskunde, techniek, technologie, exacte wetenschappen, toegepaste wetenschappen of ICT. Deze STEM-labels heeft de VDAB afgestemd met de Onderwijskiezer en het departement Onderwijs en Vorming. Bij het label 'Zorg' ligt de focus dan weer op zorg voor de mens (niet het dier). Het gaat daarbij om (ver)zorgende opleidingen en opleidingen die gericht zijn op huishoudelijke, logistieke en administratieve ondersteuning in de zorg. Bij 'Ongekwificeerd' gaat het om schoolverlaters met maximaal een getuigschrift van de 2de graad secundair onderwijs. Het gaat hier dus om kortgeschoolden. Tot slot hebben we nog een restgroep 'Overige' van schoolverlaters die niet onder Stem, Zorg of Ongekwificeerd vallen.

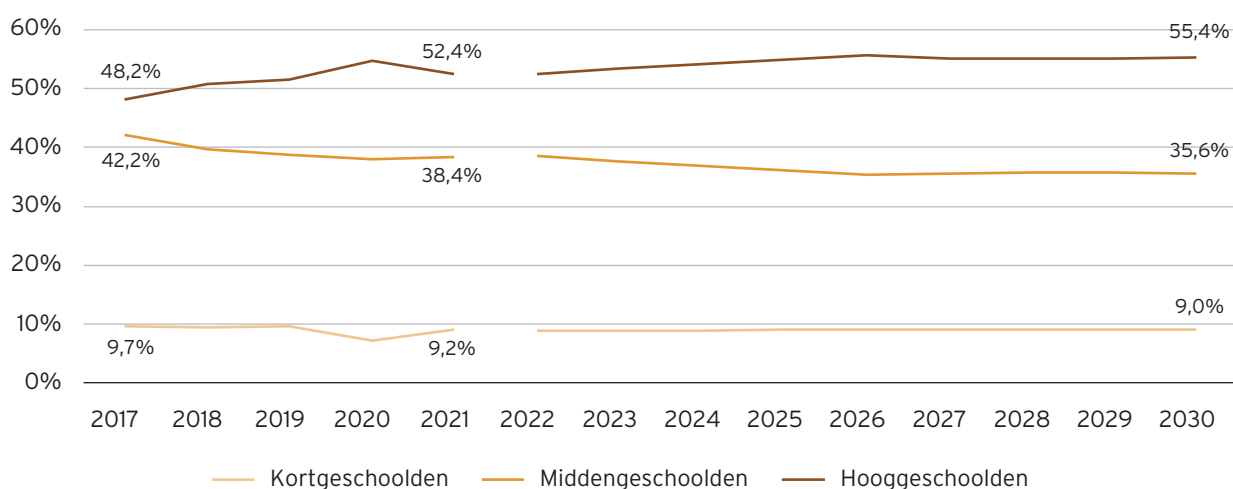
Door onze projecties bottom-up op te bouwen, kunnen we steeds teruggrijpen naar de achterliggende, meer gedetailleerde cijfers, zoals die van de verschillende studierichtingen die onder STEM vallen. Zo wordt het bijvoorbeeld ook mogelijk om een onderscheid te maken tussen middengeschoolde en hooggeschoolde STEM-profielen.

Aandeel hooggeschoolden blijft toenemen, sterke afname van middengeschoolde zorgprofielen

We bespreken in dit onderdeel onze projectieresultaten, waarbij we rekening houden met demografische evoluties en trends qua schoolverlaters in onze modellen (zie hoger). We presenteren onze resultaten eerst op het meest geaggregeerde niveau, waarna we steeds dieper in de cijfers duiken om zo een meer verfijnd zicht te geven op wat er achter de globale tendensen schuilt.

We bespreken eerst **FIGUUR 2**, die de evolutie van het aandeel schoolverlaters volgens scholingsniveau weergeeft. We doen dit eerst voor de historische periode 2017-2021 en maken vervolgens projecties tot 2030. Het aandeel hooggeschoolden - personen met een diploma hoger onderwijs - onder de schoolverlaters stijgt van 48,2% in 2017 naar 52,4% in 2021. Volgens onze projecties blijft dit verder toenemen in de projectiejaren om in 2030 op 55,4% uit te komen. Bij de middengeschoolden - personen die na het behalen van een diploma in het secundair onderwijs stoppen met studeren - daalt het aandeel van 42,2% in 2017 naar 38,4% in 2021 en blijft dit verder afnemen tot 35,6% in 2030. De kortgeschoolden - personen zonder een diploma secundair onderwijs - nemen een veel beperkter aandeel in en kennen een vlakker verloop. In 2017 ging het om 9,7% van de schoolverlaters. In 2021 was dit beperkt afgenomen tot 9,2% en tegen 2030 daalt dit nog lichtjes verder tot 9,0%. Deze resultaten liggen in lijn met eerdere, algemenere prognoses vanuit het Steunpunt Werk waarin de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar) door de auteurs werd ingedeeld naar scholingsniveau en er ook een verdere toename van hooggeschoolden werd verwacht richting 2050, in combinatie met een afname van kortgeschoolden, doordat de jongere generaties telkens meer hoogopgeleid zouden worden (Sels, Vansteenkiste, & Scholiers, 2017; Sels, Vansteenkiste, & Knipprath, 2017).

FIGUUR 2 \ Evolutie scholingsniveau schoolverlaters 2017-2021 en projectie 2022-2030 (Vlaams Gewest)

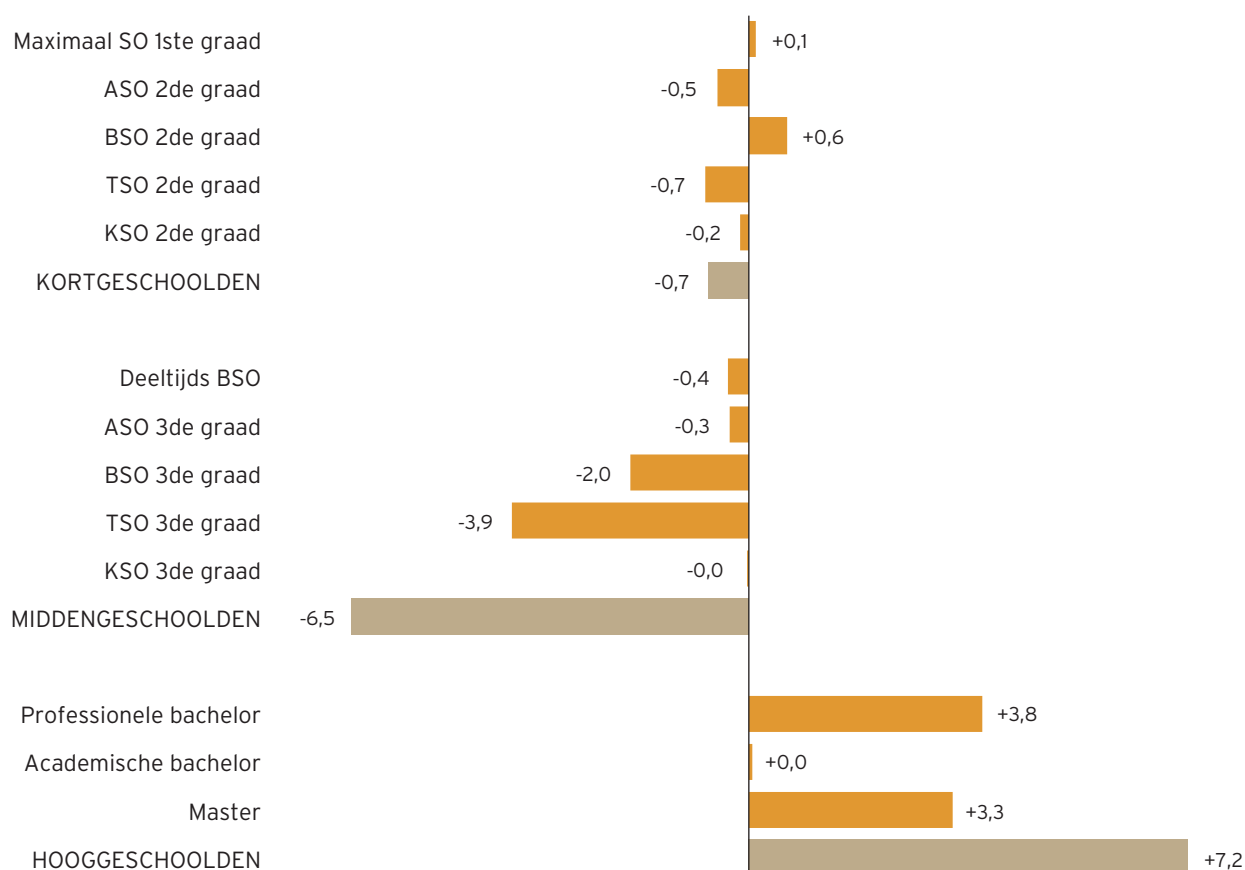

Noot: Schoolverlaters uit het BuSO en de graduaats- of HBO5 opleidingen worden niet mee opgenomen wegens een breuk in de tijdreeks.

Bron: Schoolverlatersprojecties Steunpunt Werk, versie mei 2024. Op basis van schoolverlatersdata VDAB en bevolkingsvooruitzichten FPB & Statbel.

Vervolgens is het interessant om te kijken naar wat er onder die globale tendensen speelt. In **FIGUUR 3** splitsen we daarom de scholingsniveaus op naar de verschillende studieniveaus die er onder vallen. Hierbij geven we wel mee dat er een aantal studieniveaus niet zijn opgenomen. Zo zijn analoog aan het schoolverlatersrapport van de VDAB de schoolverlaters uit het secundair volwassenenonderwijs (vroeger tweedekansonderwijs) en de leertijd niet opgenomen omdat volledige en betrouwbare gegevens hierover (voorlopig) ontbreken. Ook de schoolverlaters uit het BuSO worden niet opgenomen.¹

FIGUUR 3 \ Evolutie aandeel schoolverlaters per studieniveau over de periode 2017-2030 (Vlaams Gewest, evolutie in procentpunten)

Noot: Schoolverlaters uit het BuSO en de HBO5-opleidingen worden niet mee opgenomen wegens een breuk in de tijdreeks.
Bron: Schoolverlatersprojecties Steunpunt Werk, versie mei 2024. Op basis van schoolverlatersdata VDAB en bevolkingsvoorzichten FPB & Statbel.

Daarnaast hebben we de graduaatsopleidingen moeten weglaten wegens een breuk in de tijdreeks. Voor het schooljaar 2019-2020 werden alle graduaatsopleidingen in Vlaanderen nog HBO5-opleidingen genoemd. HBO5 staat voor Hoger Beroepsonderwijs 5. Deze '5' verwijst naar het niveau in de Vlaamse kwalificatiestructuur. Deze opleidingen behoren tot het hoger onderwijs en situeren zich tussen het secundair onderwijs (niveau 4) en de professionele of academische bachelor (niveau 6) (AHOVOKS, 2020). Vanaf 1 september 2019 spreekt men niet langer van HBO5-opleidingen, maar wel van graduaatsopleidingen, behalve 'HBO5 Verpleegkunde' die onder deze naam blijft bestaan.

¹ In het BuSO is er een onderscheid tussen BuSO OV1, OV2 en OV3. Voor OV1 en OV2 is het sowieso niet de bedoeling dat deze worden opgenomen in de schoolverlatersdata aangezien deze enkel schoolverlaters vervat die tewerkgesteld kunnen worden op de reguliere arbeidsmarkt. OV1- en OV2-opleidingsvormen zijn daarentegen gericht op integratie in een beschermd leef- en arbeidsmilieu. BuSO OV3 hebben wel degelijk een arbeidsmarktfinaliteit in het reguliere circuit, maar kunnen niet opgenomen worden wegens een gewijzigde methodologie in het afbakenen van schoolverlaters, waardoor we met een breuk in de tijdreeks zitten.

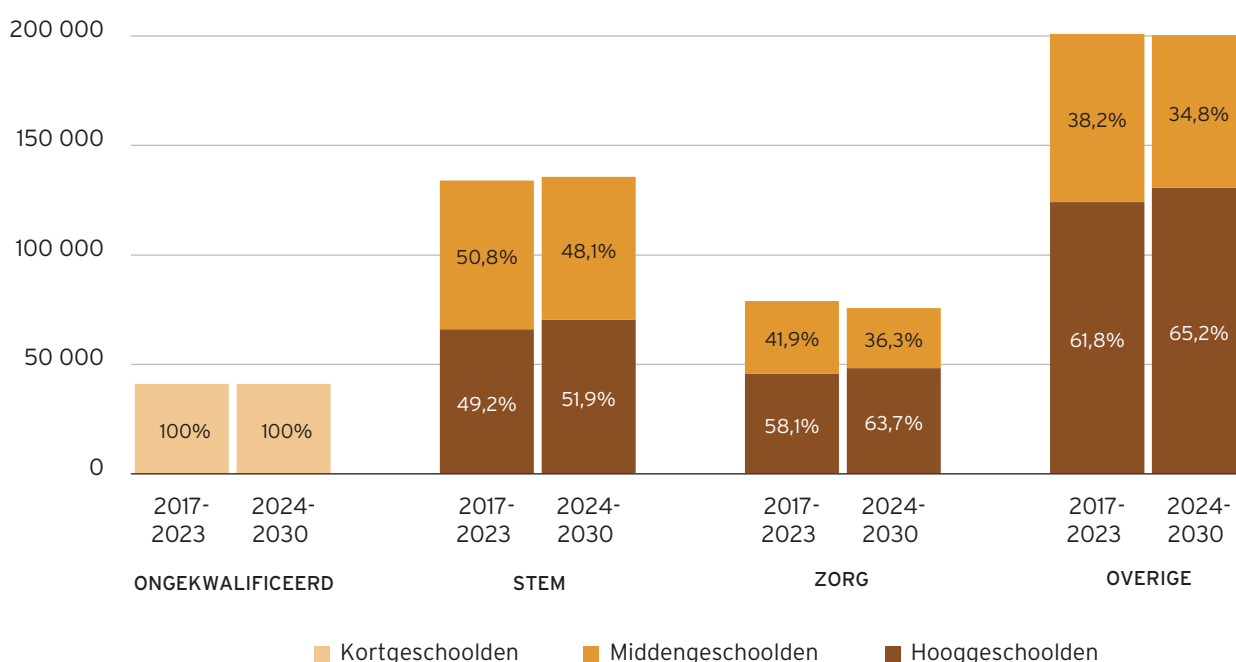
Deze opleidingen worden sindsdien georganiseerd door hogescholen en niet langer door centra voor volwassenenonderwijs. Door deze hervorming was het niet mogelijk om eenduidige trends te ontwaren over de historische periode. Aangezien het om een niet te verwaarlozen en groeiende groep van afgestudeerden gaat, is het onze bedoeling om in de toekomst in te zetten op het ontwikkelen van een stabiele tijdsreeks, zodat we toch tot projecties kunnen komen.

In **FIGUUR 2** toonden we dat het aandeel van de hooggeschoolden (exclusief graduatens, zie supra) steeg van 48,2% in 2017 tot 55,4% in 2030, een toename van 7,2 procentpunten. Uit **FIGUUR 3** kunnen we afleiden dat deze toename zich voornamelijk situeert bij de professionele bachelors (+3,8 ppt) en masters (+3,3 ppt), terwijl het aandeel van diegene die stoppen na een academische bachelor constant blijft (+0,0 ppt).

Bij de middengedocholen is de daling van 6,5 procentpunten tussen 2017 en 2030 (cf. **FIGUUR 2**), vooral terug te brengen tot een afname van het aandeel schoolverlaters vanuit de derde graad TSO (-3,9 ppt) en derde graad BSO (-2,0 ppt). Het aandeel van de kortgeschoolden kende een vlakker verloop, met een daling van 0,7 procentpunten over 2017-2030, waardoor ook de evoluties van de onderliggende studieniveaus minder uitgesproken zijn. Vooral in het TSO tweede graad (-0,7 ppt) en ASO tweede graad (-0,5 ppt) verwachten we een bescheiden afname van schoolverlaters. Al valt het wel op dat er binnen deze groep ook studieniveaus zijn die een toename kennen, zoals de studenten die uitstromen vanuit een tweede graad BSO (+0,6 ppt) en in mindere mate de studenten die maximaal de eerste graad van het secundair onderwijs hebben afgewerkt (+0,1 ppt).

In **FIGUUR 4** gaan we dieper in op de vier types van studierichtingen die we bundelen over alle schoolverlaters heen: de STEM-schoolverlaters, de zorgschoolverlaters, de ongekwalificeerde schoolverlaters die alle kortgeschoolden vatten, en een restgroep 'overige' waarin zich de schoolverlaters bevinden die niet onder een van de andere labels vallen.

FIGUUR 4 \ Aantal schoolverlaters per label + opdeling naar scholingsniveau, periode 2017-2023 en 2024-2030 (Vlaams Gewest)

Noot: Schoolverlaters uit het BuSO en de graduaats- of HBO5 opleidingen worden niet mee opgenomen wegens een breuk in de tijdsreeks.
Bron: Schoolverlatersprojecties Steunpunt Werk, versie mei 2024. Op basis van schoolverlatersdata VDAB en bevolkingsvoorzichten FPB & Statbel.

Per groep kijken we in eerste instantie naar de evolutie in aantallen, waarbij we een onderscheid maken tussen het gecumuleerd aantal schoolverlaters over de periode 2017-2023 en onze projecties voor de periode 2024-2030. Doordat beide periodes evenveel jaren bevatten, kunnen we de aantallen in elke periode vergelijken. Zowel bij de ongekwalificeerden als bij de groep overige blijven deze aantallen quasi gelijk over de twee perioden. Bij STEM observeren we daarentegen een lichte stijging. Het gecumuleerd aantal ligt er in 2024-2030 hoger (+1,2%) dan over de periode 2017-2023. Bij zorgschoolverlaters gaat het dan weer om een daling (-4,1%).

Vervolgens kunnen we elk van deze groepen verder opdelen naar scholingsniveau en daar dan ook de evolutie van traceren. We bemerken in eerste instantie dat ongekwalificeerden en kortgeschoolden synoniemen zijn in ons model, dus dat de volledige groep van de ongekwalificeerden onder de kortgeschoolden valt. Dat maakt dat er zich onder de andere groepen geen kortgeschoolden bevinden en we dus enkel een opdeling naar midden- en hooggeschoolde schoolverlaters maken. Het valt daarbij op dat het aandeel hooggeschoolden bij elk van deze groepen toeneemt. Zo stijgt deze bij STEM van 49,2% naar 51,9%, bij zorg van 58,1% naar 63,7% en bij overige van 61,8% naar 65,2%. Per definitie is dan het aandeel middengeschoolden steeds dalend.

De combinatie van de evolutie in absolute aantallen en de verdeling naar scholingsniveaus geeft alvast twee interessante inzichten. Ten eerste betekent de combinatie van een stijgend aantal STEM-schoolverlaters met een toenemend aandeel hooggeschoolden daarin, dat we een substantiële toename van het aantal hooggeschoolde STEM-profielen projecteren. Een tweede vaststelling is een dalend aantal zorgschoolverlaters, in combinatie met een dalend aandeel middengeschoolden daarin. Dat maakt dat we volgens ons model een daling van de middengeschoolde zorgprofielen kunnen verwachten de komende jaren.

Vertrekkende van de twee bovenstaande vaststellingen, verdiepen we ons nog meer in de verschillende studierichtingen die onder STEM en zorg vallen, met daarbij weer het onderscheid tussen midden-geschoolde en hooggeschoolde richtingen. In **TABEL 1** tonen we bovenaan de top vijf van hooggeschoolde STEM-studierichtingen waar we in het jaar 2030 het meeste schoolverlaters projecteren. In totaliteit komen we voor heel deze groep op 10 510 schoolverlaters in 2030. Als we de aantallen over de periode 2024-2030 vergelijken met die over de periode 2017-2023 gaat het om een toename met 6,5%. Dat is dus de toename die we ook al uit **FIGUUR 4** konden afleiden. Kijken we naar de specifieke richtingen, dan hebben we helemaal bovenaan de top vijf van 2030 'toegepaste informatica' en 'elektromechanica'. Deze kennen respectievelijk een toename van +10,2% en +9,4% in het aantal schoolverlaters.

TABEL 1 \ Top 5 studierichtingen met meeste schoolverlaters in 2030 binnen STEM-hoog en STEM-midden (Vlaams Gewest)

	2030	Evolutie '24-'30 t.o.v. '17-'23
Toegepaste informatica	801	10,2%
Elektromechanica	587	9,4%
Industriële wetenschappen: elektromechanica	492	4,4%
Agro- en biotechnologie	479	4,5%
Biomedische laboratoriumtechnologie	400	3,3%
TOTAAL STEM-HOOG	10 510	6,5%
Wetenschappen - Wiskunde	716	-1,1%
Industriële elektriciteit (7j)	440	-3,3%
Elektrische installatietechnieken	315	-5,6%
Informaticabeheer	271	-12,0%
Boekhouden - Informatica	265	-13,2%
TOTAAL STEM-MIDDEN	9 640	-4,0%

Bron: Schoolverlatersprojecties Steunpunt Werk, versie 2024. Op basis van schoolverlatersdata VDAB en bevolkingsvooruitzichten FPB & Statbel.

Voor de groep 'STEM-midden', dus personen die een middelbaar diploma halen vanuit een STEM-richting en vervolgens niet verder studeren, observeren we een daling met -4,0% wanneer we de twee periodes vergelijken. In de top vijf staat helemaal bovenaan de richting 'wetenschappen-wiskunde' uit het ASO. Deze levert met 716 studenten in 2030 veruit de meeste schoolverlaters af binnen deze groep. De daling blijft er beperkt tot -1,1%. Sterkere dalingen zien we bijvoorbeeld bij 'informaticabeheer' (-12,0%) en 'boekhouden-informatica' (-13,2%).

In **TABEL 2** doen we dezelfde oefening voor de studierichtingen binnen de zorg. Bovenaan hebben we de groep met een diploma hoger onderwijs. Daarvoor tellen we 7153 schoolverlaters in 2030 en een toename van +5,0% in de periode 2024-2030 ten opzichte van 2017-2023. Verpleegkunde is hier de studierichting met de meeste schoolverlaters, met een geprojecteerd aantal van 1507 in 2030. Het aantal afstuderende verpleegkundigen zou zo 5,9% hoger liggen in de periode 2024-2030 dan in de periode ervoor. Dat geeft een zicht op de stijging van het arbeidsaanbod van verpleegkundigen. We bemerken dat de HBO5-opleiding verpleegkunde hier niet wordt opgenomen (zie hoger). De stijging zegt evenwel nog niet in welke mate dat toereikend zal zijn om de vraag naar verpleegkundigen op te vangen (zie Hannon en Vansteenkiste (2024) voor projecties van de toenemende aanwervingsbehoefte in de zorgberoepen in de komende jaren). Het kan immers zijn dat de vraag nog steeds hoger zal zijn dan het toegenomen aanbod dat we hier projecteren. Tegelijk houden we hier enkel rekening met schoolverlaters tussen de leeftijd van 18 en 29 jaar, terwijl er ook zij-instromers kunnen zijn die bijvoorbeeld de opleiding tot verpleegkundige pas volgen op latere leeftijd.

TABEL 2 \ Top 5 studierichtingen met meeste schoolverlaters in 2030 binnen Zorg-hoog en Zorg-midden (Vlaams Gewest)

	2030	Evolutie'24-'30 t.o.v. '17-'23
Verpleegkunde	1507	5,9%
Revalidatiewetenschappen en kinesitherapie	967	9,0%
Psychologie	840	9,1%
Orthopedagogie	839	2,6%
Ergotherapie	511	1,3%
TOTAAL ZORG-HOOG	7153	5,0%
Sociale en technische wetenschappen	1088	-19,4%
Thuis- en bejaardenzorg (7j)	958	-15,7%
Kinderzorg (7j)	580	-16,3%
Verzorging	263	-12,2%
Gezondheids- en welzijnswetenschappen	249	-21,3%
TOTAAL ZORG-MIDDEN	4013	-16,8%

Bron: Schoolverlatersprojecties Steunpunt Werk, versie 2024. Op basis van schoolverlatersdata VDAB en bevolkingsvooruitzichten FPB & Statbel.

De toename bij de hoogopgeleide zorgkundige profielen, staat in contrast met de sterke daling van maar liefst -16,8% die we verwachten aan middengeschoolde zorgkundige schoolverlaters. We stellen sterke dalingen vast bij onder andere het zevende jaar in de 'thuis- en bejaardenzorg' of de 'kinderzorg' en de richting 'verzorging' (respectievelijk -15,7%, -16,3% en -12,2%). Dat zijn profielen waar we de komende jaren eerder een toename van de vraag kunnen verwachten, zodat onze projecties hier wijzen op een belangrijk aandachtspunt.

Toekomstige stappen

Ons model is nog steeds in ontwikkeling. We zullen er de komende tijd verder aan blijven werken om de projecties zo inzichtelijk mogelijk te maken. Zo willen we ons model en haar projectiescenario's in de toekomst verder verrijken door extra bronnen te integreren. Daarnaast zijn we in het kader van de modernisering van het secundair onderwijs bezig met een oefening om onze projectieresultaten om te zetten naar de nieuwe structuur. Tot slot willen we onze schoolverlatersprojecties plaatsen in het grotere geheel van het geïntegreerd arbeidsmarktprojectiemodel dat we aan het ontwikkelen zijn. We gaan hieronder op elk van deze zaken dieper in.

Extra bronnen

Op dit moment houden onze projectiemodellen rekening met toekomstige demografische evoluties zoals ingeschat door het Federaal Planbureau en Statbel, en met trends die we ontwaren in de historische schoolverlatersdata van VDAB. We willen in de toekomst nog meer inzichten uit andere bronnen meenemen in onze modellen, waarmee we aanvullende scenario's kunnen uitwerken. We denken er onder andere aan om evoluties in recente inschrijvingen en studiebewijzen mee te nemen. Daarmee zouden we sneller trends kunnen ontwaren van opkomende of afkalvende studierichtingen en -gebieden, dan wanneer we enkel kijken naar de evolutie van schoolverlaters. Het zal ons ook toelaten om meer rekening te houden met nieuwe onderwijsbeleidsmaatregelen of inspanningen die geleverd worden om bepaalde studies aantrekkelijker te maken of te stimuleren.

We gingen al aan de slag met onderwijsstatistieken van het dashboard Dataloep op de website van Onderwijs.Vlaanderen.² Daar kunnen we bijvoorbeeld voor het hoger onderwijs per studiegebied, en zelfs studierichting, een evolutie van het aantal inschrijvingen en studiebewijzen opvragen. Het voordeel van te werken met deze studiebewijzen is dat het recentere data betreft dan onze schoolverlatersdata. Op Dataloep gaan deze momenteel tot het schooljaar 2022-2023, daar waar de schoolverlatersdata gaan tot 2020-2021. Het nadeel is dat iemand die een studiebewijs haalt, niet per se een schoolverlater is. Velen zullen immers nog verder studeren.

Het voordeel van te werken met inschrijvingen is dat er nog korter op de bal kan gespeeld worden: momenteel is op Dataloep al info beschikbaar van het schooljaar 2023-2024. Bovendien werpen deze de blik al verder vooruit. De inschrijvingen van vandaag zullen immers de schoolverlaters van morgen zijn, waarbij het toekomstperspectief zal afhangen van de betrokken studie. Het nadeel is dan weer dat het aantal inschrijvingen nog niet zegt of (en wanneer) deze daadwerkelijk hun diploma of studiebewijs zullen halen en vervolgens is het evenmin duidelijk of deze na de betrokken studie schoolverlater worden dan wel verder studeren. Een sterke stijging of daling van het aantal inschrijvingen voor bepaalde studies kan uiteraard wel enige indicaties bieden van de te verwachten toekomstige evolutie van schoolverlaters voor deze studies.

Kortom, de data met betrekking tot studiebewijzen en inschrijvingen zijn niet direct één op één inpasbaar in het model, maar ze kunnen wel indicaties geven van de te verwachten trends. Daarom kunnen we ze eerder gebruiken om een aanvullend scenario in onze modellen te helpen vormgeven. Daarnaast kunnen ze ook dienen ter validering van de evoluties die we in de schoolverlatersdata en -projecties observeerden. Zo toont een eerste analyse op de Dataloep-gegevens van het hoger onderwijs ons, dat er een sterke stijgende tendens blijkt te zijn van het aantal inschrijvingen in STEM-studiegebieden, wat overeenstemt met onze schoolverlatersprojecties van een toenemend aantal hooggeschoolde STEM-profielen in de komende jaren.

² Zie <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderwijsstatistieken/dataloep-aan-de-slag-met-cijfers-over-onderwijs>

Quid modernisering secundair onderwijs?

Er is momenteel een modernisering van het secundair onderwijs gaande. Deze hervorming heeft als doel het onderwijs beter af te stemmen op de behoeften van de hedendaagse samenleving en arbeidsmarkt, evenals op de individuele talenten en interesses van leerlingen, zoals we ook toelichten in het kaderstuk.

Modernisering secundair onderwijs in een notendop

De modernisering van het secundair onderwijs in Vlaanderen is een hervorming die stapsgewijs werd ingevoerd vanaf het schooljaar 2019-2020. In het begin van het lopende schooljaar (2023-2024) werd het vijfde middelbaar hervormd. Volgend schooljaar is het zesde jaar aan de beurt. Het jaar erop zullen tot slot de zevende jaren aangepakt worden. We lijsten hieronder enkele van de belangrijkste aspecten van de nieuwe structuur op.

In de eerste graad krijgen leerlingen een brede basisvorming, weliswaar met een A- en een B-stroom. Deze graad is bedoeld om leerlingen te oriënteren en hen te helpen hun talenten en interesses te ontdekken. De observerende en oriënterende eerste graad vormt de eerste trede in een getrapte studiekeuze. Leerlingen krijgen de mogelijkheid om hun interesses en capaciteiten te ontdekken en te ontwikkelen. Zo kunnen ze op het einde van de eerste graad een gemotiveerde keuze maken voor een studie in de tweede graad.

De tweede en derde graad zijn meer gericht op verdere profilering en specialisatie. De studierichtingen - voortaan 'structuuronderdelen' - worden in een matrix van studiedomeinen en finaliteiten ingepast. Men onderscheidt acht studiedomeinen op basis van inhoudelijke verwantschap: taal en cultuur, STEM, kunst en creatie, land- en tuinbouw, economie en organisatie, maatschappij en welzijn, sport, en voeding en horeca. Daarnaast komen er drie finaliteiten: doorstroom, dubbele finaliteit (doorstroom en arbeidsmarkt), en arbeidsmarkt. Dit betekent dat sommige richtingen specifiek voorbereiden op hoger onderwijs, andere zowel op hoger onderwijs als op de arbeidsmarkt, en weer andere voornamelijk op de arbeidsmarkt. Deze indeling helpt leerlingen om een gerichtere keuze te maken die aansluit bij hun interesses en talenten.

Aangezien de modernisering van de derde graad nog gaande is, stromen er momenteel enkel studenten die na de eerste of tweede graad schoolverlaten uit volgens de nieuwe structuur. Dit betreft dus de groep van 'ongekwalificeerden' of 'kortgeschoolden', die ongeveer 9% van de schoolverlaterspopulatie uitmaken (zie **FIGUUR 2**). De studenten die de derde graad afronden en dus hun diploma secundair onderwijs halen, de middengeschoolden, kunnen ten vroegste op het einde van schooljaar 2024-2025 uitstromen volgens de nieuwe indeling. Door de decalage - we krijgen de schoolverlatersgegevens zo'n twee jaar na schoolverlaten - zal het sowieso nog een paar jaar duren eer we alle schoolverlaters van het secundair onderwijs hebben volgens de nieuwe structuur. Vooraleer we hier een voldoende lange tijdreeks van hebben waar we projecties op kunnen baseren, zijn we nog een aantal jaren verder.

We bevinden ons zo momenteel in de transitieperiode tussen de nieuwe en de oude structuur. Hoewel een nieuwe structuur inpassen in een projectiemodel dat is gebaseerd op consistente historische tijdreeksen geen sinecure is, willen we er toch mee aan de slag gaan. Naast conceptuele en technische uitdagingen creëert het immers ook voordelen en opportuniteiten. Daarom hebben we een concordantie-oefening gemaakt om de oude structuur van studiegebieden en -richtingen om te zetten naar de nieuwe 'studiedomeinen' en 'structuuronderdelen'. Zo kunnen we onze projecties van de schoolverlaters uit het secundair onderwijs in de toekomst overzetten naar de nieuwe structuur. De bedoeling is dan dat we onze projectieresultaten ook zullen beschikbaar stellen volgens de nieuwe structuur.

Het voordeel van al te werken met de nieuwe indeling is dat we zo onze projecties toekomstbestendig maken. We maken immers projecties tot 2030, terwijl er dan geen sprake meer zal zijn van studiegebieden (in de plaats komen er studiedomeinen) en er ook bij de studierichtingen (of structuuronderdelen) vele verschuivingen zullen zijn. Bovendien schept de overgang van een dertigtal studiegebieden naar acht studiedomeinen een opportuniteit om met een meer inzichtelijke en thematische structuur te werken. De acht studiedomeinen kunnen bijvoorbeeld in de plaats komen van de labels STEM, zorg, ongekwalificeerd en overige, waar we alle studierichtingen aan toewezen (zie indelingen van **FIGUUR 1**). STEM is sowieso al een opgenomen studiedomein, dus deze kunnen we wederom afzonderen. Het studiedomein maatschappij en welzijn komt dan weer goed overeen met het label zorg. Ongekwalificeerden kunnen we op dezelfde wijze blijven opnemen. Maar het is vooral bij de restgroep 'overige' dat de nieuwe indeling opportuniteiten schept. Zoals we in **FIGUUR 4** zagen, behelst deze groep de grootste groep van schoolverlaters. Door deze verder thematisch op te splitsen in de resterende studiedomeinen, krijgen we nog meer relevante groepen die we kunnen uitlichten. We zouden er dan ook voor kunnen opteren om deze indeling naar studiedomeinen zelf door te trekken naar de studierichtingen van het hoger onderwijs, zodat we binnen elk domein de midden- en hooggeschoolde profielen kunnen afzonderen.

Integratie met andere projectiemodellen

De schoolverlatersprojecties staan op zichzelf, maar zullen ook dienen als input in het geïntegreerd arbeidsmarktprojectiemodel dat we vanuit het Steunpunt Werk aan het ontwikkelen zijn. Daar zijn ze een van de componenten waarmee we de aanbodzijde van de arbeidsmarkt in kaart brengen, die we finaal willen confronteren met onze inschattingen van de vraagzijde (zie bijvoorbeeld al Hannon en Vansteenkiste, 2024), om zo potentiële arbeidsmarkt mismatches, -uitdagingen en -opportuniteiten te kunnen signaleren. Een belangrijke uitdaging die hierbij nog voorligt, is het kunnen linken van onze schoolverlatersprojecties die we hebben op het niveau van de studiegebieden of -richtingen aan de juiste instroom op de arbeidsmarkt qua sectoren en beroepen. We bekijken momenteel samen met andere partners hoe we via data-aanvragen zicht kunnen krijgen op de sector van tewerkstelling één jaar na schoolverlaten. Het verkrijgen van deze link blijkt niet zo eenvoudig te zijn, maar nemen we de komende periode verder op via verschillende werkplanken.

Besluit

We presenteren in deze bijdrage de eerste resultaten van onze schoolverlatersprojecties. In onze projecties gaan we uit van een verder stijgend aandeel hooggeschoolde schoolverlaters, en dit zowel bij de subgroepen STEM, zorg als overige. Het aandeel kortgeschoolden zou eerder relatief constant blijven in de toekomst, wat betekent dat we een daling van het aandeel middengeschoolden projecteren. Vooral bij de middengeschoolde zorgopleidingen verwachten we met ons toekomstscenario een daling in het aantal schoolverlaters. Zonder een voorafname te willen doen op ons geïntegreerd model - waar we het arbeidsaanbod naast de vraag naar arbeid zullen leggen om potentiële mismatches in kaart te brengen - lijkt dit erop te wijzen dat de tekorten die momenteel al bestaan aan zulke profielen, bijvoorbeeld zorgmedewerkers in rusthuizen en kinderdagverblijven, niet automatisch zullen verdwijnen. Hier zal dus vanuit verschillende beleidshoeken mee aan de slag moeten gegaan worden.

Zoals gezegd, is ons model nog volop in ontwikkeling. We willen nog extra bronnen integreren, aan de slag gaan met de nieuwe structuur van het secundair onderwijs en de link leggen met andere projectiemodellen van het Steunpunt Werk. We laten ons daarnaast inspireren door feedback vanuit ons expertenpanel dat we halfjaarlijks samenbrengen. Onze tijdreeks van schoolverlatersdata zal ook steeds uitgebreider worden zodat we nog beter robuuste trends gaan kunnen ontwaren.

Het zal daardoor mogelijk worden om een aantal groepen, zoals de graduaatsopleidingen, mee op te nemen waar nu geen consistente tijdreeks voor was (zie hoger). Eens een aantal van bovenstaande stappen afgerond zijn, plannen we een online dashboard op te stellen die de resultaten uit het model overzichtelijk kan weergeven. U mag dus nog verdere analyses, onderzoek en visualisaties van ons hierover verwachten in de toekomst.

BIBLIOGRAFIE

- AHOVOKS. (2020). *De Vlaamse kwalificatiestructuur - Wegwijs in kwalificaties*. Brussel: Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen.
- Hannon, E., & Vansteenkiste, S. (2024). De toekomstige aanwervingsbehoefte naar beroepen in Vlaanderen: welke profielen heeft Vlaanderen de komende jaren nodig? *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 34(1), 34-47.
- Neefs, B., & Vansteenkiste, S. (2022). De aanwervingsbehoefte in de Vlaamse sectoren richting 2030. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 32(1), 29-40.
- Nurski, L., & Vansteenkiste, S. (2024). De taken(dis)balans in Vlaamse beroepen. Zicht op taken in beroepen op vlak van werkinhoud, -methoden en -middelen. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 34(1), 86-97.
- Sels, L., Vansteenkiste, S., & Scholiers, B. (2017). *Wat als ... slechts 10% van de bevolking laaggeschoold zou zijn?* (Werk.Focus 2017 nr.3). Leuven: Steunpunt Werk.
- Sels, L., Vansteenkiste, S., & Knipprath, H. (2017). *Toekomstverkenningen arbeidsmarkt 2050* (Werk.Rapport 2017 nr.1). Leuven: Steunpunt Werk, HIVA - KU Leuven.
- Vansteenkiste, S. (2023, 4 december). *Diagnose van de Vlaamse arbeidsmarkt. Een cijfermatige blik op 35 jaar Vlaams arbeidsmarktbeleid*. Presentatie tijdens het Vlaams arbeidsmarktcongres.
- Van Impe, G., Scholiers, B., Vansteenkiste, S., & De Smet, R. (2022). Krap, krappere, krapst?! Spannende tijden op de Vlaamse arbeidsmarkt. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 32(1), 5-17.
- VDAB. (2023). *Schoolverlatersrapport - editie 2023*. Brussel: VDAB.